

ДО 100-річчя НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

УДК 81'38

Світлана Єрмоленко

СТИЛІСТИКА – МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Авторка статті розглядає роль стилістичних досліджень в історії українського академічного мовознавства, простежує зв'язок стилістики з теорією та історією літературної мови, культурою мови, соціолінгвістикою, лексикологією та лексикографією, структурною лінгвістикою, психолінгвістикою, перекладознавством, філософією культури. Оцінено значення теорії словесності О. О. Потебні для розвитку лінгвопсихологічного напрямку дослідження мови, рецептивно-діяльнісного підходу до стилістичних ресурсів мови.

Ключові слова: лінгвостилістика, рівнева стилістика, інтегративна стилістика, загальне мовознавство, теорія словесності, стиль, мовомислення.

The author of the article analyzes the role of stylistic research in the history of Ukrainian academic linguistics and traces the connection of stylistics with the theory and history of literary language, language culture, sociolinguistics, lexicology and lexicography, structural linguistics, psycholinguistics, translation studies, philosophy of culture. The author evaluates the importance of O. O. Potebnia's theory of literature for development linguopsychological direction of language study, receptive-activity approach to stylistic resources of language.

Key words: linguistic stylistics, level stylistics, integrative stylistics, general linguistics, theory of literature, style, language thinking.

Мова як суспільне явище найтісніше пов'язана з філософською категорією оцінки: кожне наше висловлювання, кожне слово «обтяжене» інформацією про умови, ситуацію спілкування, про досвід використання конкретних висловів у різновидах національної мови – літературної, діалектної, професійної, розмовно-просторічної тощо. Коли додати до цих умов ще й різні сфери стильового використання мови, то амплітуда оцінювання змісту й впливу слова – від колективного, загальноприйнятого до індивідуального – виявиться дуже широкою. Жоден словник літературної мови не може охопити, зафіксувати всіх можливих стилістичних нюансів конкретного слововживання. А втім досвід мовного спілкування має надійний механізм формування літературного зразка національної мови: таким механізмом є стилістика з її категорією оцінки.

Актуалізована в славістиці в 30-х роках XIX ст. теорія виникнення й розвитку літературних мов потребувала відповіді на питання: як відбувається становлення літературної мови, які шляхи утвердження літературної норми в кожній національній культурі. У студіях з теорії літературної мови Л. А. Булаховський розглядав питання взаємодії історії писемності в культурі кожного народу з усно-розмовною практикою мовців, наголошував на тому, що норму літературної мови формують мовознавці, враховуючи мовно-естетичний досвід письменників. Не втратили актуальності твердження вченого про соціальні чинники нормування мови, про роль мовознавців у мовно-кодифікаційних процесах, пор.: «... Впливовість письменників «класичної» доби кожної літератури в галузі мови доти не приводить до нормативності в точному значенні цього слова, доки історія не висуне граматику або лексиколога, який рішуче відбере і врегулює, чий авторитет потім багато в чому вже на століття визначить долю в літературній мові слів, форм, синтаксичних зворотів, правопису тощо» [Булаховський 1975 1: 370].

У добу українізації перших десятиліть XX ст. помітно зростає кількість праць зі стилістики та культури наукової, публіцистичної мови. Характеризуючи цей період розвитку української стилістики, З. Т. Франко називає студії М. Сулими,

М. Гладкого, М. Стефаніка, В. Зборовця, О. Курило, А. Кримського [Франко 1967: 185-186]. Сучасна дослідниця А. Попович розглядає конкретні поради мовознавців, називає їхні студії «підвалинами вивчення стилістичної граматики української мови» [Попович 2018: 146].

Праця О. Синявського «Норми української мови» (1931) не лише систематизувала й науково осмислювала факти писемної літературної мови, а й визначала стратегію утвердження нормованої літературної мови. Очевидно, що не самі лише створені граматики й словники «узаконують» літературну норму: вона має пройти шлях масової шкільної освіти, про що писав Олекса Синявський: «Тільки там, де сходяться мовна природа й мовна культура, у школі, остаточно сформується єдина всеукраїнська літературна мова – чиста та красна» [Синявський 1931: 4].

Українські мовознавці 20 – 30-х років ХХ ст., працюючи над кодифікацією лексичної, граматичної літературної норми української мови, не могли оминати питання стилістичної оцінки мовних явищ. Така оцінка була і в працях О. Курило, О. Синявського, І. Огієнка, В. І. Самійленка.

Олена Курило пише про потребу збереження в літературній мові «духу» народної мови: «Як же наблизити українську літературну мову до народньої, як зберегти її «дух», її індивідуальні прикмети? Як навчитися *думати по-українському* і не збиватися на чуже? Треба уважно читати українських класиків слова, вважати на їх мову.. Таке свідоме вивчання мовних особливостей витворює певне чуття самої мови .. А те чуття стає у великій пригоді, коли думка, ширшаючи, ідучи вглиб, вимагає нових висловів, коли треба знайти зв'язок між конкретним і абстрактним значінням окремих слів і цілих зворотів, словом, коли треба творити мову» [Курило 1925: 5]. Дослідниця наводить приклади, коли «легко й влучно абстрагує конкретні поняття П. Куліш (*беру цеє слівце* – голосно – для ока і розуму, а не для вуха), С. Єфремов (*наші письменники попервах це не могли пустити свого плуга в рідну землю*) [Курило 1925: 6]. Зважаючи на практичний характер «Уваг» (*розрізнення поправних і хибних форм*), О. Курило не ставить за мету розмежувати явища синтаксичні й стилістичні. На прикладі

мови творів Т. Шевченка, М. Коцюбинського, І. Франка, Лесі Українки, П. Тичини вона розглядає правильність, нормативність конкретних слововживань і висловлень, зокрема й паралельних [Курило 1921].

Варто звернути увагу на те, що дослідники стилістичних явищ української мови не завжди давали варіантним формам однакову оцінку.

Наприклад, про стилістичне значення евфонії, зокрема вживання паралельних форм, писав В. І. Самійленко («Дбаймо про фонетичну красу мови», 1917): «Ці паралельні форми дозволяють урівноважити вокалізм із консонантизмом і надають живій українській мові звучності і плавкості» [Самійленко 19582: 367]. Не погоджується з таким загальним висновком О. Курило: «Не можна виходити, як це робить В. Самійленко, з самого звукового оточення (виділено – С. Є.), передусім треба мати на оці те, що найменша фонетична зміна повинна надавати висловові нового відтінку. Це стоїть у зв'язку з ритмічністю у широкому розумінні» (цит. за [Жовтобрюх 1967: 6]).

Теоретичні засади літературної мови, становлення її норми розробляв у праці «Український стилістичний словник» І. Огієнко [Огієнко 1924]. Його ж «Граматики-стилістичний словник Шевченкової мови» (Вінніпег, 1961) був задуманий ще у 1918 – 1919, 1932 – 1933 рр. як праця, що пропагувала загальнолітературну норму української мови й мала практичне значення для розрізнення стилістичних відтінків лексичних одиниць.

Отже, стилістичні дослідження української літературної мови спочатку мали синтетичний характер, поєднуючи опис фонетичних, лексичних, граматичних, фразеологічних одиниць із виявленням їх стилістичних значень, наявних у конкретному використанні, у зіставленні паралельних мовних форм. Фіксація стилістичних значень у нормативних курсах української мови, у численних практичних порадниках була ознакою динамічної природи літературної норми, її часопросторового оцінювання.

Розв'язуючи практичні завдання стилістичного удосконалення української літературної мови, мовознавці працювали над розвитком стилістики як окремої галузі науки про мову. Закономірно, що стилістичні категорії належать до

конструктивних ознак виникнення й розвитку літературних мов. Варто звернути увагу на окреслення цієї проблеми у праці Л. А. Булаховського, який пише про діалектну основу літературних мов, співвідношення усної і писемної мови, використання архаїзмів, пуристичні намагання, переносне вживання слів, запозичення іншомовних слів, соціальні чинники регулювання норми, проблему розвитку мови в естетичному напрямі тощо [Булаховський 1975, 1: 321-470]. Переважають серед питань, що їх називає дослідник, ті, що стосуються словника літературної мови, лексичної стилістики.

За редакцією Л. А. Булаховського створено й Курс лекцій зі стилістики Бориса Ткаченка (1926). Ці лекції були розраховані на пояснення найзагальніших питань – розрізнення мови індивідуальної і групової, розуміння стилю «як мово-мислення». Стилістика, на думку автора, має на меті дослідження виразових можливостей мовних одиниць; її об'єкт – «мова і стиль мовних груп»; «мова і стиль у зв'язку з різними мовними функціями» [Ткаченко 1930: 10]. Хоч автор і розрізняє індивідуальні, групові стилі, проте зупиняється насамперед на аналізі стилістичних можливостей мовних засобів – лексичних, граматичних, які не лише дають найбільший простір мовній індивідуальності, а й найвиразніше маркують літературну норму. Констатуючи функціонування в мовній практиці варіантних назв на зразок *місто / город, ждати / чекати, цвях / гвіздок, поїзд / потяг, будинок / дім, чорнило / атрамент* тощо [Ткаченко 1930: 47], Б. Ткаченко наголошував, що в літературному вжитку відбувається вибір, а саме – стилістичне «розходження» цих слів.

Лексична стилістика як механізм формування норми літературної мови має свою специфіку порівняно з розумінням лексичних засобів творення індивідуального стилю. Прикладом стилістичного аналізу лексики української мови в її художньо-естетичному аспекті може бути дослідження І. Качуровського [Качуровський 1994]. Автор на різноманітних прикладах оригінального художнього слововживання ілюструє використання лексики української мови (власних і загальних назв, запозичень, архаїзмів, неологізмів, омонімів, омофонів тощо) як ефективного засобу творення індивідуального стилю.

Стилістика мовних засобів народжувалася в поглибленому аналізі функцій одиниць мовної структури, як, наприклад, розгляд стилістичної функції займенників, а також звертання як засобів інтимізації поетичної мови Т. Шевченка [Булаховський 1977, 2: 573-593]. Мовознавці конструювали новий стилістичний погляд на функціонування структурних одиниць у текстах, у реальній мовній діяльності. Перенесення акценту на стилістичні функції зумовлювало формування окремої галузі мовознавчих досліджень – лінгвостилістики, пор. висловлення Л. А. Булаховського: «Кожна лінгвостилістична настанова, як її уявляють собі тепер ті, хто вкладає в поняття лінгвостилістичного аналізу щось специфічне, одмінне від просто лексики і граматики, з одного боку, і літератури, з другого, має забезпечити глибше розуміння їх зв'язку між собою в конкретних фактах, що ними репрезентуються у відповідному аналізованому науковцем тексті» [Булаховський 1975, 1: 85 – 86].

В історії української лінгвостилістики фіксуємо дослідницьку формулу *мова і стиль* щодо вивчення індивідуальних стилів письменників або писемних пам'яток. Така формула передбачала, що мова – поняття загальноновживаного, спільного для всіх засобу спілкування, а стиль – власне індивідуальне, або часово марковане характерне мововираження. Дослідники *мови і стилю* пропонували, по-перше, опис одиниць мовного рівня (лексичних, граматичних, фразеологічних), по-друге, характеристику стилістичних функцій спостережуваних мовних явищ.

Коли в лінгвістичній теорії утвердилися поняття *структура* і *семантика* щодо одиниць мовних рівнів, змінилися й формулювання наукових проблем на зразок «Структура, семантика і стилістичні функції (*назва обраного об'єкта – одиниці структурного рівня мови*)». Статус лінгвостилістики змінюється у зв'язку з виходом її за межі дослідження художнього стилю, новими акцентами в дефініції самого стилю, а також у зв'язку з дослідженням літературної мови як системи функціональних стилів. У 70-ті рр. ХХ ст. для обґрунтування диференційних ознак функціональних стилів як об'єктивних різновидів української літературної мови лінгвісти

застосовують статистичні (кількісні) методи [Статистичні параметри 1967] для унаочнення, об'єктивації функціонально-стильових і жанрово-стильових різновидів літературної мови – художнього (проза, поезія, драма), наукового, публіцистичного, диференціації індивідуальної творчої манери кожного автора з погляду середньостильових показників, тобто в історичному плані допомагають простежити становлення норм кожного функціонального стилю тощо.

Новий крок у здобутках української теоретичної лінгвостилістики засвідчила академічна праця «Сучасна українська літературна мова. Стилістика» за загальною редакцією академіка І. К. Білодіда. У Вступі («Основні поняття стилістики національної мови») зазначено: «Складовими частинами «системи систем» української мови, як і кожної розвиненої національної мови, є системи (чи рівні): фонологічна, лексико-фразеологічна (і близька до неї семасіологічна), синтаксична, а також стилістична [Сучасна 1973: 5]. За визначенням автора, стилістика – одна з найважливіших частин мовознавчої науки. У названій праці рівневу стилістику (фоностилістику, стилістику лексико-фразеологічних, морфологічних, синтаксичних засобів) поєднано із функціональною стилістикою, з описом функціональних стилів української літературної мови. Хоч кількісні методи скеровували дослідників до точних вимірів, до унаочнення зібраних фактів, а стрижневим у визначенні стилю залишалося словосполучення *вибір (відбір) мовних засобів*, проте І. К. Білодід пропонує визначення стилістики з філософсько-естетичним змістом, де наскрізним є зв'язок мови і думки, логічного й естетичного, інтелектуального й емоційно-експресивного. Пор. формулювання автора: «Стилістика вивчає прийоми відбору, оцінки мовних засобів у своєму аспекті, її завдання – навчити мовців оволодіти і вміло, майстерно користуватися всім арсеналом стилістичних засобів мови для ясної, точної передачі своїх думок, логічного та естетичного їх формулювання в слові. В цій сфері має значення не лише стилістика емоційно-експресивного, а й стилістика інтелектуального виразу, бо відомо, що *стиль – це не тільки*

лад слів, а й певний лад думок, їх логіка, взаємовідношення слів і думки (виділення – С. Є.)» [Білодід 1986: 25].

Уперше в академічній стилістиці було поєднано аналіз стилістичних функцій одиниць мовно-структурних рівнів української літературної мови із загальною характеристикою її функціональних стилів (виокремлено стиль наукового викладу, публіцистичний, офіційно-діловий та художньо-белетристичний стилі [Сучасна 1973: 562], пор. систему стилів, яку пропонував за десять років до академічного видання І. Г. Чередниченко: мова живого усного загальнонаціонального спілкування, офіційно-ділова мова, мова наукової і технічної літератури, стилі масової радянської преси та агітаційно-масової публіцистики, ораторський стиль, мова художньої літератури та естетико-художньої публіцистики [Чередниченко 1962: 19 – 24]).

Із розвитком когнітивної лінгвістики й поширенням її методів на лінгвостилістичні дослідження актуалізуються твердження О. О. Потебні про зв'язок мови і думки, мови і мислення. Теорія О. Потебні про особливості сприймання висловленої думки перегукується з рецептивною поетикою І. Франка, яка виявляється особливо плідною для лінгвостилістичних досліджень другої половини ХХ ст., коли лінгвокогнітивні методи вивчення текстів актуалізували проблему семантики мовного знака, декодування, інтерпретації, рецепції текстів [Сюта 2017]. Розкриваючи сутність художньої мови, виявляючи образно-символічне значення поетичного слова, О. Потебня стояв біля витоків лінгвопоетики [Маленко 2015: 16-21]. Лінгвістичну «теорію словесності» О. Потебні активно використовують сучасні дослідники мовної картини світу (див., наприклад, [Калашник 2003: 30-35]).

Значення стилістики в становленні й розвитку літературної мови засвідчують праці з історії української літературної мови. Простежуючи співвідношення функціональних і експресивних стилів в історії української літературної мови, В. М. Русанівський писав: «Якщо в XVI—XVIII ст. творам високого, середнього й зниженого звучання відповідали три різні мовні системи (старослов'янська, проста руська і народнорозмовна), то від часів Івана Котляревського нова

українська літературна мова становить єдину систему, в якій розрізняються засоби створення високого героїчного стилю (книжні старослов'янські, книжні староукраїнські і фольклорні лексичні та граматичні елементи), високого ліричного стилю (постійно оновлюваний поетичний словник, що має в своїй основі фольклорне джерело), зниженого комедійного стилю (розмовні, просторічні слова й форми, діалектизми, okazionalizmi тощо). В основі кожного з цих експресивних стилів лежить єдина загальнонародна літературна мова» [Русанівський 1976: 76]. Це засвідчила поява «Енеїди» (1798), твору, в якому автор, за словами П. Житецького, «подивився на світ очима українця» [Житецький 1987]. Прикметно, що в наукових розвідках про мову і стиль Котляревського маємо детально проаналізований фактичний матеріал про синонімічне багатство, фразеологію української мови, про розгалужені тематичні групи назв страв, одягу, військових чинів, але непрочитаними й неактуалізованими залишилися знакові висловлювання письменника про концепт «мова», що проектується на становище української мови й української народності в Російській імперії: *Но тільки щоб латинське плем'я Удержало на вічне врем'я Імення, мову, віру, вид* [Єрмоленко 2009: 40-60]. Тим часом поширена оцінка «Енеїди» як «сміховинної культури» вплинула і на сприйняття мови цього твору чи української літературної мови тієї доби як «суржикової» [Шевельов 1998]. Така оцінка мови «Енеїди» зумовлена, очевидно, сучасним баченням нормативної основи української літературної мови.

Історичні умови становлення літературної норми, а також умови й практика засвоєння цієї норми мовцями формують індивідуальні вимоги до зразкової літературної мови. Це можна спостерігати на прикладі різночасових культуромовних рекомендацій мовознавців, літераторів, журналістів, які враховують різні критерії оцінок лексичної, граматичної, стилістичної норми української мови (див. праці А. П. Коваль, О. А. Сербенської, Б. Антоненка-Давидовича, С. Караванського...). Не можна відкидати й того факту, що в оцінюванні літературних зразків національної мови завжди наявний суб'єктивний складник, так само він є у кожній

лексикографічній чи граматичній праці, що їх створюють люди з різним мовно-культурним досвідом. Такий складник найбільшою мірою залежить від сприймання й розуміння природи історичного розвитку функціональних стилів, від стилістичного механізму формування норми літературної мови. Адже «Стиль – різновид творчої мовної діяльності, тип мовомислення, мовної поведінки в різних колективно усвідомлених ситуаціях спілкування. У центрі розуміння динамічної моделі стилю – людина, яка і породжує, і сприймає (декодує) стильові різновиди мови» [Єрмоленко 1999: 272].

У зв'язку з твердженням про стилістику як механізм творення літературної мови пропонуємо для дискусійних роздумів схему взаємозв'язків стилістики та історії літературної мови у XX – початку XXI ст.

20 – 30-ті рр. XX ст.	Пошук норм взірцевої літературної мови. Зародження лінгвостилістичних досліджень
40 – 50-ті XX ст.	Активізація творення текстів публіцистичного і художнього стилів та їх лінгвостилістичний аналіз
60 – 70-ті рр. XX ст.	Художні ідіостилі як джерело створення фундаментальних лексикографічних праць. Формула «мова і стиль». Розвиток загальнонаукової та галузевої лексикографії
80 – 90-ті XX ст.	Розширення жанрово-стильових різновидів літературної мови, проблема її «орозмовлення»
Початок XXI ст.	Взаємодія і взаємопроникнення стилів як явище глобалізаційних процесів у мовно-культурному просторі

Білодід І. К. Вибрані праці. Київ, 1986.

Булаховський Л. А. Вибрані праці в п'яти томах. Київ, 1975. Т. 1: Загальне мовознавство.

Булаховський Л. А. Виникнення і розвиток літературних мов. *Вибрані праці: в 5-ти т.* Київ, 1975. Т. 1. С. 321 – 466.

Булаховський Л. А. Мовні засоби інтимізації в поезії Тараса Шевченка *Вибрані праці в 5-ти томах.* Т. 2: Українська мова. Київ, 1977. 631 с.

Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. Київ, 1999.

Єрмоленко С. Я. Мова і національна ідея в «Енеїді» Івана Котляревського // Єрмоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури. Київ, 2009. С. 40-60.

Житецький П. Г. Вибрані праці. Філологія. Київ, 1987.

Жовтобрюх М. А. Розвиток стилістичних досліджень української мови. *Статистичні параметри стилів*. Київ, 1967. С. 5.

Калашник В. С. Мова поезії і картина світу. *Лінгвістичні дослідження*. 2003. С. 30 – 35.

Качуровський І. Основи аналізу мовних форм (стилістика). Мюнхен-Ніжин, 1994. 135 с.

Курило О. Паралельні форми в українській мові, їх значення для стилю. Київ, 1921.

Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. 1925. С.5.

Маленко О. Науковий дискурс О. О. Потебні: слово і творчість. *Культура слова*. 2015. Вип. 83. С. 16 – 21.

Огієнко І. Український стилістичний словник. Львів, 1924.

Попович А. Студії О. Курило, М. Сулими, О. Синявського і С. Смеречинського як підвалини вивчення стилістичної граматики української мови. *Studia Ukrainica Poznaniensia*. Vol. 2018. pp. 141-146.

Потебня А. А. Мысль и язык. Київ, 1993.

Русанівський В. М. Співвідношення функціональних і експресивних стилів в історії української літературної мови. *Слово і труд*. Київ, 1976. С. 76.

Самійленко В. Твори: У 2 т. Київ, 1958. Т. 2.

Синявський О. Норми української літературної мови. Київ-Харків, 1931.

Статистичні параметри стилів. Відп. ред. В. С. Перебийніс. Київ, 1967.

Сучасна українська літературна мова: стилістика. За заг. ред. І. К. Білодіда. Київ, 1973.

Сюта Г. М. Цитатний тезаурус української поетичної мови ХХ століття. Київ, 2017.

Ткаченко Б. Нарис української стилістики. За ред. Л. Булаховського. Харків, 1930. Лекція І. С. 1 – 20; Лекція ІІ. С. 1 – 19; Лекція ІІІ. С. 1 – 21; Лекція ІV. С. 1 – 17; Лекція V. С. 1 – 18.

Франко З. Т. Дослідження в галузі стилістики. *Мовознавство на Україні за п'ятдесят років*. Київ, 1967. С. 185-186.

Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. Київ, 1962.

Шевельов Ю. Традиція і новаторство в лексиці і стилістиці І. П. Котляревського. Чернівці, 1998.

REFERENCES

- Bilodid, I.K. (1986). Selected Works. Kyiv (in Ukr.).
- Bulakhovskiy, L.A. (1975). Selected works in five volumes. Kyiv. Vol. 1: General linguistics (in Ukr.).
- Bulakhovskiy, L.A. (1975). The emergence and development of literary languages. *Selected Works: in 5 vol.*, 1, 321 – 466. Kyiv (in Ukr.).
- Bulakhovskiy, L.A. (1977). Language tools of intimization in Taras Shevchenko's poetry. *Selected Works: in 5 vol.*, 2. Kyiv (in Ukr.).
- Yermolenko, S. Ya. (1999). Essays on Ukrainian Literature: Stylistics and Language Culture. Kyiv (in Ukr.).
- Yermolenko, S. Ya. (2000). "Aeneid" I. P. Kotlyarevsky and the normative basis of modern literary language. *Culture of the word*, 53 – 54, 15 – 31 (in Ukr.).
- Zhytetskiy, P.G. (1987). Selected Works. Philology. Kyiv (in Ukr.).
- Kachurovskiy, I. (1994). Fundamentals of language forms analysis (stylistics). Miunhen-Nizhyn (in Ukr.).
- Kalashnyk, V.S. (2003). The language of poetry and the picture of the world. *Linguistic research*, 30 – 35 (in Ukr.).
- Kurylo, O. (1925). Attention to contemporary Ukrainian literary language (in Ukr.).
- Kurylo, O. (1921). Parallel forms in Ukrainian, their meaning for style. Kyiv (in Ukr.).
- Malenko, O. (2015). Scientific discourse O. O. Potebni: word and creativity. *Culture of the word*, 83, 16 – 21 (in Ukr.).
- Ohiyenko, I. (1924). Ukrainian stylistic dictionary. Lviv (in Ukr.).
- Samiilenko, V. (1958). Works. Vol. 2. Kyiv (in Ukr.).
- Syniavskiy, O. (1931). Norms of the Ukrainian Literary Language. Kyiv – Kharkiv (in Ukr.).
- Perebyinis, V.S. (ed). (1967). Statistical stylesheets. Kyiv (in Ukr.).
- Popovych, A. (2018). Studios of O. Kurilo, M. Sulyma, O. Syniavskiy and S. Smerechynskiy as the bases for studying stylistic grammar of the Ukrainian language. *Studia Ukrainica Poznaniensia*. Vol. 2018. pp. 141-146. (in Ukr.).
- Potebnia, O. O. (1993) Thought and language. Kyiv (in Ukr.).

Rusanivskiy, V. M. (1976). Correlation of functional and expressive styles in the history of the Ukrainian literary language. *Word and labor*, 76. Kyiv (in Ukr.).

Bilodid, I. K. (ed). (1973). Modern Ukrainian literary language: stylistics. Kyiv (in Ukr.).

Siuta, G.M. (2017). A quotation thesaurus of the Ukrainian poetic language of the twentieth century. Kyiv (in Ukr.).

Tkachenko, B. (1929 – 1931). Essay on Ukrainian stylistics. Kharkiv (in Ukr.).

Franco, Z. T. (1967). Research in the field of stylistics. *Linguistics in Ukraine during fifty years.185-186*. Kyiv (in Ukr.).

Cherednychenko, I.G. (1962). Essays on the general stylistics of contemporary Ukrainian language. Kyiv (in Ukr.).

Sheveliov, Yu. (1998). Tradition and innovation in vocabulary and stylistics. I. P. Kotlyarevskiy. Chernivtsi (in Ukr.).

Zhovtobriukh, M. (1967). Development of stylistic studies of the Ukrainian language. *Statistical parameters of styles*. Kyiv (in Ukr.).

Статтю отримано 10.01.2019

Svitlana Yermolenko

STYLISTICS – MECHANISM FOR THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF LITERARY LANGUAGE

The author of the article analyzes the role of stylistic research in the history of Ukrainian academic linguistics and traces the connection of stylistics with the theory and history of literary language, language culture, sociolinguistics, lexicology and lexicography, structural linguistics, psycholinguistics, translation studies, philosophy of culture. The author evaluates the importance of O. O. Potebnia's theory of literature for development linguosychological direction of language study, receptive-activity approach to stylistic resources of language. It was emphasized that in practical courses of the Ukrainian literary language and dictionaries of the 1920s and 1930s, the authors (L. A. Bulakhovskiy, Boris Tkachenko, Oleksa Synyavskiy, Olena Kurylo, Ivan Ohiyenko) substantiated the structural features of the Ukrainian literary language and recommended a stylistic assessment of the literary norm. The deepening of stylistic studies of the 1950s and 1970s (the academic course "Stylistics") is classified as a combination of structural and functional-stylistic methods.

Such a mechanism provides a comprehensive analysis of the literary language in terms of its social functions and the implementation of stylistic

norms. Stylistic and genre variation of texts in the 1990s and at the beginning of the twenty-first century actualized the problems of structural (differential) features of modern literary language and new trends in the development of the literary norm, influenced by stylistic mechanisms of the functioning of the Ukrainian language.